

Աննա Մարգարյան
ՀՀ պեյրական կառավարման ակադեմիայի կառավարման ամբիոնի հայցորդ
Էլ. հասցե՝ margaryan.anna@mail.ru

DOI: 10.53614/18294952-2024.2-158

ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ-ՄԱՄՆԱՎՈՐ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ (ՊՄԳ) ՈՐՊԵՍ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՍԱՆԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ԵՎ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՅՄԱՆ ՄԻՋՈՑ

Հոդվածի նպատակն է պարզել կրթության ոլորտում ՊՄԳ կառուցակարգի ազդեցությունը կրթության հասանելիության և արդիականացման վրա, բացահայտել կրթության զարգացման առկա խնդիրներն ու ուղղությունները Հայաստանի Հանրապետության կրթական համակարգում:

Հոդվածի առարկան կրթության ոլորտում ՊՄԳ կիրառման հնարավորությունների ուսումնասիրությունն է:

Հետազոտության խնդիրն է հիմնավորել ՊՄԳ նախագծերի իրականացման անհրաժեշտությունը Հայաստանի Հանրապետության կրթության ոլորտում:

Հետազոտության նորույթը Հայաստանի Հանրապետության կրթության արդիականացման համատեքստում ՊՄԳ համակարգի բարելավման տեսական դրույթների, մեթոդաբանական ապակոնների և գործնական առաջարկությունների մշակումն է:

Ժամանակակից նորարար տնտեսության պահանջներին բավարարելու համար՝ անհրաժեշտ է կրթության ոլորտում ներդնել նոր համակարգեր և կիրառել նոր լուծումներ: Աշխարհի տարբեր երկրներում ՊՄԳ-ն օգտագործվում է կրթության ոլորտում՝ որպես ֆինանսավորման և մասնավոր գործընկերոջ կարողություններն ու իրավասությունները կրթական համակարգ ներգրավելու և աշխատաշուկային պահանջներին համապատասխան և մրցունակ կադրեր պատրաստելու միջոց:

Հիմնաբառեր. ՊՄԳ, կրթություն, հիմնարկ, դպրոց, ԲՈՒՀ, հանրակրթություն, աշխատաշուկա, սուբսիդիա, հավաստագիր (վաուչեր):

Ներածություն

Կրթության ոլորտում ՊՄԳ-ների ամենակարևոր առավելություններից մեկը կրթության հասանելիությունը բարձր ծախսարդյունավետ ձևով ընդլայնելու ներուժն է: Տարբեր հետազոտություններ անդրադարձել են կրթության ոլորտում ՊՄԳ կիրառմանը: Գրեթե բոլոր երկրները փորձում են իրենց կողմից ֆինանսավորվող կրթությունը հարմարեցնել աշխատաշուկայի պայմաններին՝ տնտեսական աճը խթանելու և «փողի համար արժեք» ապահովելու հույսով (Ալեքսանդրա Դրաքսլեր, 2015):

Հեղինակներից մեկը ՊՄԳ-ն համարում է ենթակառուցվածքներում մասնավոր ներդրումների ներգրավման առավել ձկուն և հեռանկարային գործիք, որն ապահովում է գիտակրթական կենտրոնների անհրաժեշտ համագործակցությունը տնտեսության իրական հատվածի ընկերությունների հետ՝ նպաստելով ազգային նպատակների իրագործմանը և ռազմավարական զարգացմանը (Килинкарров, 2019):

Շատ երկրներում, որտեղ կրթությունը մշտապես թերֆինանսավորվում է, կառավարությունները խիստ սահմանափակված են հանրային դպրոցներն ընդլայնելու գյուղական վայրերում, որտեղ դպրոցահասակ բնակչության մեծ տոկոսը դպրոց չի հաճախում:

Ըստ ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի տվյալների (2019)՝ Հայաստանում մինչև 5 տարեկան ավելի քան 171,000 երեխա մանկապարտեզ չի հաճախում: Այն երկրները, որտեղ երեխաները նախադպրոցական կրթություն չեն ստանում, խորանում է անհավասարությունը բնակչության շրջանում: ՊՄԳ-ները կառավարություններին թույլ են տալիս արագորեն ընդլայնել կրթական հասանելիությունը՝ ավելացնելով սոցիալական տարբեր շերտերի կրթության հնարավորությունները:

Մեթոդը

Հետազոտության մեթոդական մոտեցումը ներառում է ընդհանուր գիտատնտեսական հետազոտության մեթոդների, համեմատական և համակարգային մոտեցումների, տնտեսական վերլուծության և ցուցանիշների խմբավորման մեթոդների օգտագործումը կրթական ծառայությունների ոլորտում՝ ՊՄԳ արդյունավետությունը գնահատելու համար:

Կրթության զարգացման և արդիականացման ուղղությունները Հայաստանի Հանրապետությունում

Կրթության ոլորտում ՊՄԳ պայմանագրերի առավել տարածված ձևեր են.

- Կոնցեսիոն պայմանագրեր,
- Վաուչերային ծրագրեր,

- Ծառայության պայմանագրերը:

2021թ.-ին միջազգային աուդիտորական և խորհրդատվական Ernst & Young ընկերությունը առանձնացրել է 4 հիմնական ՊՄԳ կառուցակարգեր մասնագիտական կրթության ոլորտում.

- գործառնական ծառայությունների համար մասնավոր գործընկերոջ հետ կարճաժամկետ կամ միջնաժամկետ պայմանագիր,
- կրթական ենթակառուցվածքի օբյեկտի երկարաժամկետ վարձակալություն մասնավոր ընկերության կողմից, որը ստանձնում է օբյեկտի ստեղծման, շահագործման և պահպանման պարտավորություններ,
- երկարաժամկետ կոնցեսիա մասնավոր գործընկերոջ հետ՝ նախագիծը կառուցելու, շահագործելու, պահպանելու և ֆինանսավորելու համար՝ տարեկան վճարումների դիմաց,
- երկարաժամկետ կոնցեսիա մասնավոր գործընկերոջ հետ՝ ծրագրի կառուցման, շահագործման, պահպանման և ֆինանսավորման համար՝ նախագծի հետ կապված եկամուտ ստանալու իրավունքի դիմաց:

Հայաստանի Հանրապետությունում ՊՄԳ նախագծերը դեռ բավականաչափ ներկայացված չեն սոցիալական ոլորտում: Սակայն վերջին տարիներին կրթության ոլորտում կարևորվում է ՊՄԳ կառուցակարգի կիրառումը: Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2021–2026թթ. ծրագրով նախատեսվում է մինչև 2026թ.-ը կառուցել և նորոգել ավելի քան 300 դպրոց, զարգացնել էլեկտրոնային ուսուցման գործիքները՝ կրթությունը հասանելի դարձնելով սահմանամերձ գոտիներում: Բարձրագույն կրթության ոլորտի բարեփոխումները միտված են լինելու ԲՈՒՀ-երի և մասնավոր հատվածի միջև արդյունավետ համագործակցության ստեղծմանը (Կառավարության ծրագիր, 2021–2026):

«Հայաստանի Հանրապետության կրթության մինչև 2030 թ.-ի զարգացման պետական ծրագիրը Հաստատելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության 2023թ.-ի N 351 որոշմամբ նախատեսվում է մասնավորի հետ համագործակցությամբ նախադպրոցական կրթության ծառայությունների զարգացած ցանցի ներդրում: Քաղաքային բնակավայրերում նախադպրոցական ծառայությունների համամասնության մեջ մասնավոր հաստատությունների շարունակական աճը 2023թ.-ին հասցված է 10%, 2024թ.-ին հասցվելու է 40%, 2026թ.-ին՝ 50%: Հանրակրթության ոլորտում նախատեսվում է մասնավոր ոլորտի մասնագետներին գործնական դասավանդման գործընթացում ներգրավելու ձևեր մեխանիզմների ներդրում: Նախատեսվում է նախնական և միջին մասնագիտական կրթության մասնագիտությունների՝ երկրի և տարածաշրջանի տնտեսական կարիքներին համապատասխանության ապահովում՝ մասնավոր ոլորտի հետ համագործակցությամբ և աշխատանքի վրա հիմնված ուսումնական ծրագրերի օրենսդրական և ինստիտուցիոնալ ներդրում: Առավել պահանջարկ վայելող աշխատատեղերի համալրման խնդրի համաչափ կարգավորման նպատակով կնախատեսվեն խթանող քայլեր՝ նպատակային ընդունելություն, կրթաթոշակներ, օտարերկրյա պետությունների ԲՈՒՀ-եր նպատակային գործուղում:

Հայաստանի Հանրապետության «Պետություն-մասնավոր գործընկերության մասին» օրենքն ընդունվել է 2019թ.-ին: ՊՄԳ ընթացակարգը, ոլորտները և այլ դրույթներ սահմանվել են՝ 2022թ.-ին, Կառավարության N1183-Ն որոշմամբ: Որոշման մեջ ՊՄԳ ոլորտների թվում նշվում է առողջապահությունը, կրթությունը, էներգետիկան, ջրային տնտեսությունը, տրանսպորտային ենթակառուցվածքները, կոշտ թափոնների մշակումը, փոստային ծառայությունները, էլեկտրոնային նույնականացման համակարգը: «Պետություն-մասնավոր գործընկերության մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածում սահմանված են հիմնական հասկացությունները: Օրինակ՝ հանրային գործընկերը իրավասու մարմինն է, որը պայմանագիր է կնքում մասնավոր գործընկերոջ հետ: Իրավասու մարմինը պետական կառավարման կամ տեղական ինքնակառավարման մարմին է: Այսինքն՝ հանրային գործընկեր կարող է հանդես գալ միայն պետական կամ տեղական կառավարման ոլորտի մարմինը, հետևաբար, մասնավոր գործատուների և տարբեր ԲՈՒՀ-երի միջև համագործակցությունը չի համարվում օրենքով նախատեսված ՊՄԳ, այլ ուղղակի պարունակում է նման տարրեր: 2022թ.-ի Կառավարության N1183-Ն որոշմամբ սահմանվել է, որ ՊՄԳ ծրագրի վերահսկումն իրականացվում է երկու եղանակով.

- իրավասու մարմնի կողմից իր նախաձեռնությամբ,
- իրավասու մարմնի կողմից մասնավոր նախաձեռնողի նախաձեռնությամբ:

Մասնավոր նախաձեռնությամբ ՊՄԳ ծրագրի առաջարկը ենթակա է իրավասու մարմնի կողմից գնահատման այն դեպքում, երբ մասնավոր նախաձեռնողն իրականացրել է առնվազն երկու ծրագիր, որոնցից յուրաքանչյուրի կապիտալ ծախսերի ընդհանուր արժեքը գերազանցել է ՊՄԳ ծրագրի կապիտալ ծախսերի 70 տոկոսը, մասնավոր նախաձեռնողի ընդհանուր շուկայական արժեքը կազմում է առաջարկվող հնարավոր ՊՄԳ ծրագրի կապիտալ ծախսերի առնվազն 150 տոկոսը: Սակայն որոշմամբ սահմանված է, որ մասնավոր նախաձեռնությամբ ՊՄԳ ծրագրեր կարող են իրականացվել միայն առողջապահության, ջրային տնտեսության և կոշտ թափոնների հավաքման և մշակման ոլորտներում:

Ներկայումս Հայաստանի Հանրապետությունում տարբեր գործատուներ սկսել են համագործակցել կրթական հիմնարկների հետ՝ իրենց համար կադրեր պատրաստելու համար: Օրինակ՝

«Ինովացիոն լուծումների և տեխնոլոգիաների կենտրոն» (ISTC) հիմնադրամը՝ ԵՊՀ-ի հետ համատեղ իրականացնում է տվյալների գիտության բնագավառում մագիստրոսական ծրագրեր (istc.am):

Եվրասիա միջազգային համալսարանը համագործակցում է գործատուների հետ գործնական ուսուցման ոլորտում: Կրթական ծրագրերի հիմքում ընկած են անհատական պրակտիկան, վարպետության դասերը և ձեռնարկություններում ուսուցումը (eiu.am):

«Սինոփսիս Արմենիա» ընկերությունն արդեն 20 տարի համագործակցում է տարբեր ԲՈՒՀ-երի հետ՝ աշխատաշուկայի պահանջներին համապատաս-

խան մասնագետներ պատրաստելու համար: Ընկերությունը կադրերի պատրաստման նպատակով համագործակցության 3 մոդել է գործարկել Հայաստանի 5 համալսարանների հետ (armenpress.am):

Հայաստանի Հանրապետությունում շրջանառության մեջ է դրվել նաև դուալ կրթություն հասկացությունը: Մասնագիտական կրթությունը և ուսուցումը (ՄԿՈՒ) զբաղվածության հարցում դրական կարող է ազդել երկրի տնտեսական զարգացման վրա: Դուալ ՄԿՈՒ-ն ենթադրում է համատեղ պատասխանատվություն և պարտականությունների ստանձնում ինչպես մասնավոր, այնպես էլ հանրային հատվածների կողմից (escs.am): Դուալ կրթության առավելություններից է այն, որ ուսուցման գործընթացը տեղի է ունենալու միանգամից երկու վայրում՝ ուսումնական հաստատությունում և ձեռնարկությունում: ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության և Գերմանիայի միջազգային համագործակցության ընկերության (ԳՄՀԸ/GIZ) կողմից իրականացվող «Մասնավոր հատվածի զարգացում և մասնագիտական կրթություն և ուսուցում Հարավային Կովկասում» (ՄՀԶ ՄԿՈՒ) ծրագրի համագործակցության շրջանակում 2017 թվականի սեպտեմբերից ՄԿՈՒ չորս պիլոտային քոլեջներում 41 մասնավոր ընկերությունների հետ համատեղ 170 ուսանողների համար կազմակերպվել է դուալ ՄԿՈՒ հինգ երկարաժամկետ դասընթաց (escs.am):

Չնայած վերը նշված համագործակցություններին՝ ըստ տարբեր հետազոտությունների՝ ԲՈՒՀ-երի շրջանավարտների 30-40 տոկոսը մասնագիտությամբ չի աշխատում՝ այդպիսով կորցնելով ձեռքբերած գիտելիքները: Բարձրագույն կրթությունը իր մեջ ներառում է ոչ միայն ուսանողների մասնագիտական պատրաստվածությունը, այլև՝ մշակութային, մտավոր, սոցիալական զարգացումը, ինչը դրական է հասարակության զարգացման համար: Այնուամենայնիվ, մասնագիտական կրթական ծրագրերի ֆինանսավորումը տվյալ դեպքում հանդիսանում են դրամական ռեսուրսների կորուստ: Շրջանավարտների՝ ոչ մասնագիտությամբ աշխատելու հանգամանքը կարող է պայմանավորված լինել կրթական ծրագրերի և մասնավոր ընկերությունների կողմից աշխատուժին ներկայացվող մասնագիտական պահանջների անհամապատասխանությամբ: Համագործակցությունը մասնավոր ընկերությունների և ԲՈՒՀ-երի միջև թույլ կտա նվազեցնել այդ անհամապատասխանությունը:

2024թ. «Times Higher Education»-ի կողմից հրապարակած աշխարհի լավագույն բուհերի վարկանիշավորման ցանկում առաջին անգամ ընդգրկվել է ԵՊԸ-ը (World university ranking, 2024): Այնուամենայնիվ մեր երկրի լավագույն բուհերի մեծ մասը չեն կարող հավակնել համաշխարհային վարկանիշային աղյուսակի առաջին հորիզոնականներին: Այս իրավիճակի պատճառները շատ են: Սակայն դրանց թվում կարելի է առանձնացնել հայկական կրթության պահպանողականությունը, ինչը խանգարում է կրթության հետագա զարգացմանը: Միևնույն ժամանակ, ժամանակակից տնտեսությունն այժմ ունի բարձր որակավորում ունեցող կադրերի խիստ կարիք, որոնք պետք է ունենան ոչ միայն կրթական պատրաստվածություն, այլև՝ նորարարական, ստեղծագործական ձգտումներ: Այս ամենը ենթադրում է զգալի

Ֆինանսական ծախսեր:
Ստորև ներկայացվում են Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեից կրթության ոլորտին ուղղված ծախսերը և դրանց կառուցվածքը.
Աղյուսակ 1

Պետական բյուջեի կրթության գծով ծախսեր, մլրդ դրամ¹

Տարի	2018	2019	2020	2021	2022
Գումար	121.63	129.34	143.8	149.25	165.6

Աղյուսակ 2

2022թ.-ի կրթության վրա կատարած ծախսերի կառուցվածքը, մլրդ դրամ²

Հանրակրթություն	93.2
Ուսանողական նպաստներ	17
Դպրոցների բարեկարգում	8.1
Դպրոցների կառուցման աշխատանքների նախագծահաշվային փաստաթղթերի մշակում	4.6
Մասնագիտացված հանրակրթական ուսուցում	3.6
Այլ ծախսեր	39.1
Ընդամենը	165.6

Կրթության ծախսերի մեջ մեծ տեսակարար կշիռը բաժին է ընկնում հանրակրթությանը: Աղյուսակ 3-ում ներկայացված են հանրակրթության մի շարք ցուցանիշներ.

Աղյուսակ 3

Հայաստանի Հանրապետության հանրակրթության ցուցանիշներ³

Հանրակրթական դպրոցների տեսակ	Հանրակրթական դպրոցների քանակ (միավոր)	Նախագծային հզորություններ (միավոր)	Նախագծային հզորություններ երևան քաղաքում (միավոր)	Մեկ դասարանի բաժին ընկնող աշակերտների թվաքանակ (մարդ)	Հանրակրթական դպրոցների աշակերտների թվաքանակ (մարդ)	Ավագ դասարանների թվաքանակ (միավոր)
------------------------------	---------------------------------------	------------------------------------	---	---	--	------------------------------------

1 Աղյուսակը կազմվել է հեղինակի կողմից, տվյալների աղբյուրը՝ Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի կատարողական, 2022
2 Աղյուսակը կազմվել է հեղինակի կողմից, տվյալների աղբյուրը՝ Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի կատարողական, 2022
3 Աղյուսակը կազմվել է հեղինակի կողմից, տվյալների աղբյուրը՝ Հայաստանի Հանրապետության վիճակագրական տարեգիրք, 2022

Պետական	1,355	645,038	165,071	16	394,128	5,710
Մասնավոր	45	16,164	14,444	11	12,163	297
Ընդամենը	1,400	661,202	179,515	27	406,291	6,007

Հայաստանի Հանրապետությունում կա 1,400 հանրակրթական դպրոց, որից 3%-ը մասնավոր են: Աշակերտների 3%-ն է հաճախում մասնավոր դպրոցներ: Երևանի հանրակրթական դպրոցների նախագծային հզորությունները կազմում են 179,575 միավոր (armstat.am), որից 8%-ն է բաժին ընկնում մասնավոր դպրոցներին: Պետական դպրոցներում մեկ դասարանին բաժին է ընկնում միջինում 16 աշակերտ, իսկ մասնավոր դպրոցներում՝ 11 աշակերտ: Ավագ դասարանների թվաքանակի 95%-ը պետական դպրոցներում է, 5%-ը՝ ոչ պետական:⁴ Չնայած՝ ընդունված է կարծել, որ ոչ պետական դպրոցները ուսուցումը կազմակերպում են ավելի նորարար մոտեցմամբ, այնուամենայնիվ ցուցանիշները՝ ըստ տեսակարար կշիռների, էականորեն չեն տարբերվում: Սրանից կարող է հետևել, որ կրթության անհավասարությունը կայանում է ոչ թե պետական և մասնավոր դպրոցներ հաճախողների միջև միևնույն երկրում, այլ՝ տարբեր երկրների դպրոցներում կրթություն ստացողների միջև: Հետևաբար, միայն պետական և միայն մասնավոր կրթությունը չի կարողանում Հայաստանի Հանրապետությունը դուրս բերել միջազգային վարկանիշ ունեցող դպրոցների մակարդակի:

Հայաստանի Հանրապետությունում գործում են 23 պետական և 31 ոչ պետական բուհեր: Ստորև ներկայացված են բարձրագույն կրթության մի շարք ցուցանիշներ.

Աղյուսակ 4

	ԲՈՒՀ-երի քանակ	Ուսանողների թվաքանակ (մարդ)	Երևանի ԲՈՒՀ-երի քանակ (միավոր)	Երևանի ԲՈՒՀ-երի ուսանողների թվաքանակ (միավոր)
Պետական	23	58,969	19	51,186
Մասնավոր	31	12,563	24	11,617
	54	71,532	43	62,803

Աղյուսակ 5

Ուսանողների թվաքանակը ըստ մասնագիտությունների (մարդ)

1	Գործարարություն և վարչարարություն	12,611
2	Մոցիալական և վարքաբանական գիտություններ	8,123
3	Կրթություն	7,977
4	Առողջապահություն	7,780
5	Իրավունք	5,827
6	Տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաներ	5,782

⁴ Հաշվարկները կատարվել են հեղինակի կողմից՝ ելնելով ազգային վիճակագրական կոմիտեի տվյալներից

7	Բանասիրական գիտություններ	5,441
8	Այլ մասնագիտություններ	18,191
	Ընդամենը	71,732

Ուսանողների 88%-ը կենտրոնացած է Երևան քաղաքում, ուսանողների 18%-ը սովորում է մասնավոր ԲՈՒՀ-երում, նրանցից 92%-ը Երևանի քաղաքի մասնավոր ԲՈՒՀ-երում են:

«Հայաստանի Հանրապետության կրթության մինչև 2030 թ.-ի զարգացման պետական ծրագիրը Հաստատելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության 2023թ.-ի N 351 որոշմամբ բարձրագույն կրթության մեջ պետական պատվերի մեխանիզմ ձևավորելիս հաշվի կառնվեն ինչպես աշխատաշուկայի կարիքները, այնպես էլ պետության ռազմավարական առաջնահերթությունները, տարածաշրջանների և ոլորտների զարգացման ուղղությունները:

2021/2022 տվյալներով Հայաստանի մարզային դպրոցներից 70 դպրոցում բացակայում է ջրամատակարարումը, 9-ում՝ ջեռուցումը: Հիմնանորոգման կարիք ունեն դպրոցներից 460-ը:⁵

2022թ.-ի Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեից գիտության ֆինանսավորմանն է ուղղվել 25 մլրդ դրամ, նախորդ տարվա համեմատ գիտության ոլորտի ֆինանսավորումը ավելացել է 54%-ով: Այնուամենայնիվ ասպիրանտուրա ունեցող գիտակրթական հիմնարկներում սովորողների թվաքանակը 2020-2022թթ. կրճատվել է 19%-ով:⁶ ՊՄԳ ոլորտներում բացակայում է գիտությունը, չնայած գիտության ոլորտում մասնավոր ոլորտի հետ համագործակցությունը կարող է մեծացնել արդյունաբերական ընկերությունների տեխնոլոգիական ներուժը, նրանց կողմից արմատական նորարարությունների ներդրման հավանականությունը նվազեցնել բյուջեի մասնաբաժինը հետազոտությունների և զարգացման ֆինանսավորման մեջ:

Հայաստանի Հանրապետության մարզերում մանկապարտեզները վճարովի են և տարբերվում են՝ ըստ համայնքների: Ըստ տարբեր աղբյուրների՝ ամսական վճարները կազմում են միջինում 5200 դրամ Արարատում, 3300 դրամ՝ Գեղարքունիքում, 4000 դրամ՝ Լոռուում, 5,000-8,000 դրամ՝ Գյումրիում: Այնուամենայնիվ, այս վճարները դեռևս կարող են զգալի գումար ներկայացնել աղքատ տնային տնտեսությունների համար (UNICEF, 2022): Նախադպրոցական կրթության կարևորությունը անձի հետագա զարգացման հարցում անվիճելի է, քանի որ գիտելիքը միշտ կարելի է ձեռք բերել, բայց ստեղծագործական ունակությունները զարգանում են մարդու զարգացման վաղ փուլերում: Կարծում ենք սա ամենակարևոր ասպեկտներից մեկն է, ինչին պետք է ուշադրություն դարձնի պետությունը:

5 Հաշվարկները կատարվել են հեղինակի կողմից՝ ելնելով ազգային վիճակագրական կոմիտեի տվյալներից

6 Հաշվարկները կատարվել են հեղինակի կողմից՝ ելնելով ազգային վիճակագրական կոմիտեի տվյալներից

Եզրակացություն

Կրթության ոլորտում ՊՄԳ ներդրման անհրաժեշտությունը պայմանավորված է նրանով, որ հանրային հատվածներում ֆինանսական, տեխնիկական կարողությունները սահմանափակ են: ՊՄԳ-ը կարող է զգալի ազդեցություն ունենալ պետական բյուջեի ֆինանսական բեռը կրթության ոլորտի վրա նվազեցնելու հարցում, քանի որ ժամանակակից սարքավորումները մատչելի չեն, նոր կրթական միջավայրում աշխատելու ունակ ուսուցիչներ պատրաստելը նույնպես ծախսեր է պահանջում:

ԲՈՒՀ-երի և մասնավոր ընկերությունների համագործակցությունը հնարավորություն է տալիս մեծացնել կրթության համապատասխանության աստիճանը աշխատաշուկային: Գործատուների մասնակցությունը ուսումնական ծրագրերի մշակմանը թույլ կտա ԲՈՒՀ-երին քայլել ժամանակին համընթաց: ԲՈՒՀ-երում ամբիոնների ստեղծումը, որտեղ կդասավանդեն գործընկեր ընկերությունների մասնագետները, կբարձրացնի կրթության գործնական ուղղվածությունը: Գործնական դասերի կազմակերպումը կօգնի մասնագետներին ներգրավվել ապագա մասնագիտության մթնոլորտում և ավելի կբարձրացնի նրանց հետաքրքրությունը: Գործատուների համար՝ բացի տաղանդավոր մասնագետների ընտրության հնարավորությունից, նման սոցիալական քաղաքականության որդեգրումը հնարավորություն կտա բարձրացնել իրենց հեղինակությունը: ՊՄԳ սկզբունքներով ստեղծված համագործակցությունները կարող են լուծել խնդիրներ, որոնց չի կարող դիմակայել հանրային կրթական հիմնարկը, քանի որ վերջինս իրականացնում է սոցիալականացման, կրթության բազմաթիվ տարբեր խնդիրներ և ապահովում է որակավորումների միջին մակարդակ:

Հայաստանի Հանրապետության ՊՄԳ օրենսդրությունը սահմանում է ՊՄԳ պայմանագրի կնքում միայն պետական կամ տեղական կառավարման մարմնի և մասնավոր գործընկերոջ միջև: Որպես նախաձեռնող կարող է հանդես գալ նաև մասնավոր կողմը, բայց միայն առողջապահության, ջրային տնտեսության և թափոնների մշակման ոլորտում, առաջարկում ենք՝ որպես հանրային գործընկերոջ ներկայացուցիչ՝ հնարավոր լինի հանդես գալ ԲՈՒՀ-երին, որոնք կարող են համագործակցել երկրի առաջատար ձեռնարկությունների հետ և ֆինանսավորում ստանալ նրանցից՝ բարձրորակ կադրեր ստեղծելու համար: ՊՄԳ ոլորտների մեջ առաջարկում ենք ներառել գիտության ոլորտը: Գիտության ընդհանուր կառավարման պատասխանատվության ողջ բեռը գիտական ճակատի տարբեր հատվածների ընթացքի վրա հավասարապես ազդելու մեջ է: Նման պատասխանատվությունը կարող է վստահվել երկրի լավագույն ուժերին, որոնք կհամատեղեն գիտական տարբեր ոլորտների հնարավորություններն իրատեսորեն հաշվի առնելու կարողությունը և կյանքի տեմպի հստակ գիտակցումը և դրա պահանջների ըմբռնումը:

Առաջարկում ենք ոլորտների շարքում ավելացնել նաև կրթական ենթակառուցվածքների կառուցումն և վերանորոգումը՝ ներքին կրթական համակարգի ենթակառուցվածքների բարեկարգման համար, քանի որ հանրապետության շատ դպրոցներ հիմնանորոգման կարիք ունեն:

Օգտագործված գրականության ցանկ

- Հայաստանի կրթության ոլորտի վերլուծություն, ամփոփագիր, 2022, UNICEF:
 Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի կադրերի կապակցության, 2022:
 Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական վիճակը 2023թ. հուն-վար-մարտին: 5.16. *Բարձրագույն կրթությունը 2022/2023 ուսումնական տարում* https://armstat.am/file/article/sv_03_23a_5160.pdf
- ՀՀ ազգային վիճակագրական կոմիտե: *Վիճակագրական տարեգիրք 2020:*
 ՀՀ ազգային վիճակագրական կոմիտե: *Վիճակագրական տարեգիրք 2023:*
 ՀՀ Կառավարության 2022 թվականի հուլիսի 28-ի «Պետություն-մասնավոր գործընկերության ընթացակարգը, պետություն-մասնավոր գործընկերության ծրագրերի վերաբերյալ փվալների բազայի սրելծման և կառավարման կարգը հաստատելու, պետություն-մասնավոր գործընկերության ծրագրերի շրջանակում մատուցվող հանրային ծառայությունների ոլորտները, պետություն-մասնավոր գործընկերության ստորաբաժանումը, պետություն-մասնավոր գործընկերության ծրագրի իրականացման վերաբերյալ հաշվետվության ձևը և ներկայացման ժամկետը սահմանելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2012 թվականի սեպտեմբերի 20-ի N 1241-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» թիվ N1183-Ն որոշում, Միասնական կայք 2022.07.25-2022.08.07 Պաշտոնական հրապարակման օրը 02.08.2022
- ՀՀ Կառավարության 2021-2026 թթ. ծրագիր:
Պետություն-մասնավոր գործընկերության մասին ՀՀ օրենքը, ընդունված է 2019 թվականի հունիսի 28-ին, ՀՀՊՏ 2019.07.24/47(1500) Հոդ.621
- Килингаров, В.В. (2019). *Государственно-частное партнерство в сфере высшего образования и науки в России*.
 Обсуждо: <https://obr.so/globus-obrazovaniya/kak-uchatsya-chilijskie-shkolniki/>
 Draxler, Alexandra (2015). *Public-private partnerships and international education policies*. Routledge Handbook of International Education and Development. *Guide to Public-Private Partnerships in Basic Education*, USAID, 2023.
How Can Public-Private Partnerships in Education Work for Disadvantaged Students? Education Finance Network, USAID, 2023.
- Jandhyala, B. G. Tilak (2016). *Public Private Partnership in Education*. THF Discussion Paper, Series No. 3/2016.
- Md. Mahmudul Alam, Md. Abu Rashed (2010). *Delivering Countywide Cost-Effective and Better Education Services: The Models of Public Private Partnership (PPP)*.
Public and private secondary education in developing countries: a comparative study (English), World Bank, <https://documents.worldbank.org>
Public Private Partnerships in Higher Education [Electronic resource]: Report by Ernst & Young / ed.: K. Lundy, H. Ladd, R. Gibbs. – Ernst & Young LLP, 2017. – 16 p. <https://cdn.ey.com/echannel/parthenon/pdf/perspectives/EY-Parthenon-P3s-business-ofHigher.pdf>.
- Public-Private Partnerships (PPP) in Education* <https://medium.com/@>

kalpanaseshadri1/public-private-partnerships-ppp-in-education-2be4aeb9ed6d

UNICEF's first-ever global report dedicated to early childhood education highlights a lack of investment in pre-primary education by the majority of governments worldwide, 2019:

Vinod Thomas, Yan Wang, and Xibo Fan (2000). *Measuring Education Inequality: Gini Coefficients of Education*.

World University ranking, 2024, https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2024/world-ranking#!/length/-1/locations/RUS/sort-by/rank/sort_order/asc/cols/stats

References

Hayastani krtutyany volorti verlucutyun [Analysis of the Armenian Education Sector], ampopagir, 2022, UNICEF (In Arm.)

Hayastani Hanrapetutyany petakan byujei kataroxakan [State Budget Execution of the Republic of Armenia], 2022. (In Arm.)

Hayastani Hanrapetutyany sotsial-tntesakan vichaky 2023t. hunvar-martin»: 5.16. *Bardzraguyn krtutyuny 2022/2023 usumnakan tarum* https://armstat.am/file/article/sv_03_23a_5160.pdf

HH azgayin vichakagrakan komite. *Vichakagrakan taregirq* [Statistical yearbook]. 2020. (In Arm.)

HH azgayin vichakagrakan komite. *Vichakagrakan taregirq* [Statistical yearbook]. 2023. (In Arm.)

HH Karravarutyany 2022 tvakani hulisi 28-i «*Petutyun-masnavor gortsynkerutyany yntatsakargy, petutyun-masnavor gortsynkerutyany tsragreri veraberyal tvyalneri bazayi steghtsman yev karravarman kargy hastatelu, petutyun-masnavor gortsynkerut'yan tsragreri shrjanakum matutsvogh hanrayin tsarrayutyunneri volortnery, petutyun-masnavor gortsynkerutyany storabazhanumy, petutyun-masnavor gortsynkerutyany tsragri irakanatsman veraberyal hashvetvutyany dzevy yev nerkayatsman zhamkety sahmanelu yev Hayastani Hanrapetutyany karravarutyany 2012 tvakani septemberi 20-i N 1241-n voroshumn uzhy korts'rats chanachelu masin*» [On establishing the procedure for public-private partnership, the procedure for creating and managing a database on public-private partnership programs, the areas of public services provided within the framework of public-private partnership programs, the subdivision of public-private partnership, the form and deadline for submitting reports on the implementation of public-private partnership programs, and repealing the Decision of the Government of the Republic of Armenia No. 1241 of September 20, 2012] tiv N1183-N voroshum, Miasnakan kayk 2022.07.25-2022.08.07 Pashtonakan hraparakman ory 02.08.2022

HH Karravarutyany 2021-2026 tt. tsragir [RA Government Program for 2021-2026] (In Arm.)

- Petutyun-masnavor gortsynkerut'yan masin HH orenky* [Law of the Republic of Armenia on Public-Private Partnership], yndunvats e 2019 t'vakani hunisi 28-in, HHPT 2019.07.24/47(1500) Hod.621.621 (In Arm.)
- Kilinkarov, V.V. (2019). *Gosudarstvenno-chastnoye partnerstvo v sfere vysshego obrazovaniya i nauki v Rossii* [Public-private partnership in higher education and science in Russia]. (In Arm.)
- Obrsoyuz: <https://obr.so/globus-obrazovaniya/kak-uchatsya-chilijskie-shkolniki/> (In Rus.)
- Draxler, Alexandra (2015). *Public-private partnerships and international education policies*. Routledge Handbook of International Education and Development. (In Eng.)
- Guide to Public-Private Partnerships in Basic Education*, USAID, 2023. (In Eng.)
- How Can Public-Private Partnerships in Education Work for Disadvantaged Students?* Education Finance Network, USAID, 2023. (In Eng.)
- Jandhyala, B. G. Tilak (2016). *Public Private Partnership in Education*. THF Discussion Paper, Series No. 3/2016. (In Eng.)
- Md. Mahmudul Alam, Md. Abu Rashed (2010). *Delivering Countywide Cost-Effective and Better Education Services: The Models of Public Private Partnership (PPP)*. (In Eng.)
- Public and private secondary education in developing countries: a comparative study* (English), World Bank, <https://documents.worldbank.org> (In Eng.)
- Public Private Partnerships in Higher Education* [Electronic resource]: Report by Ernst & Young / ed.: K. Lundy, H. Ladd, R. Gibbs. – Ernst & Young LLP, 2017. – 16 p. <https://cdn.ey.com/echannel/parthenon/pdf/perspectives/EY-Parthenon-P3s-business-ofHigherEd.pdf> (In Eng.)
- Public-Private Partnerships (PPP) in Education* <https://medium.com/@kalpanaseshadri1/public-private-partnerships-ppp-in-education-2be4aeb9ed6d> (In Eng.)
- UNICEF's first-ever global report dedicated to early childhood education highlights a lack of investment in pre-primary education by the majority of governments worldwide*, 2019: (In Eng.)
- Vinod Thomas, Yan Wang, and Xibo Fan (2000). *Measuring Education Inequality: Gini Coefficients of Education*. (In Eng.)
- World University ranking, 2024, https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2024/world-ranking#!/length/-1/locations/RUS/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats (In Eng.)

Анна Маргарян

Соискатель кафедры управления Академии государственного

управления Республики Армения

Эл. адрес: margaryan.anna@mail.ru

ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО (ГЧП) КАК СРЕДСТВО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДОСТУПНОСТИ И МОДЕРНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ

Цель статьи – выяснить влияние структуры ГЧП в сфере образования на доступность и модернизацию образования, выявить существующие проблемы и направления развития образования в образовательной системе Республики Армения. Предметом статьи является исследование опыта и возможностей применения ГЧП в сфере образования.

Задача исследования – обосновать необходимость реализации проектов ГЧП в сфере образования Республики Армения.

Новизна исследования заключается в разработке теоретических положений, методических аспектов и практических рекомендаций по совершенствованию системы ГЧП в условиях модернизации образования в Республике Армения.

Чтобы удовлетворить запросы современной инновационной экономики, необходимо внедрять новые системы и применять новые решения в сфере образования. Экономическое развитие страны невозможно без интеллектуального потенциала. экономический рост зависит от квалификации населения, а развитие образования зависит от финансовой поддержки. В различных странах мира ГЧП используется в сфере образования как средство финансирования и привлечения возможностей и компетенций частного партнера в систему образования, а также для подготовки конкурентоспособной рабочей силы в соответствии с требованиями рынка труда.

Ключевые слова. ГЧП, образование, учреждение, школа, вуз, общее образование, рынок труда, субсидия, сертификат (ваучер).

Anna Margaryan*Ph.D. student of the management department at the Public Administration**Academy of the Republic of Armenia**Email: address: margaryan.anna@mail.ru*

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP (PPP) AS A MEANS OF ENSURING ACCESS AND MODERNIZATION OF THE EDUCATION SYSTEM

The purpose of the article is to find out the impact of PPP structure in the field of education on access to and modernization of education, to identify the existing problems and directions of education development in the educational system of the Republic of Armenia.

The subject of the article is the study of the experience and possibilities of PPP application in the field of education.

The task of the research is to substantiate the necessity of implementing PPP projects in the field of education of the Republic of Armenia.

The novelty of the research is the development of theoretical provisions, methodological aspects and practical recommendations for the improvement of the PPP system in the context of the modernization of education in the Republic of Armenia.

In order to meet the demands of the modern innovative economy, it is necessary to introduce new systems and apply new solutions in the field of education. Economic development of the country is impossible without intellectual potential. economic growth depends on the skills of the population, and the development of education depends on financial support. In various countries around the world, PPP is used in the education sector as a means of financing and attracting the capabilities and competences of the private partner to the education system and to prepare a competitive workforce in line with labor market requirements.

Key words. PPP, education, institution, school, university, general education, labor market, subsidy, certificate (voucher).

Հոդվածը խմբագրություն է ներկայացվել՝ 2024թ. սեպտեմբերի 26-ին:

Հոդվածը հանձնվել է գրախոսման՝ 2024թ. սեպտեմբերի 11-ին:

Հոդվածն ընդունվել է տպագրության՝ 2024թ. դեկտեմբերի 26-ին: